

ВІДГУК

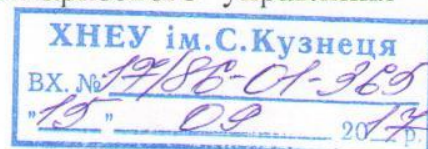
офіційного опонента на дисертаційну роботу Кузенко Ольги Леонідівни на тему: «Фінансовий механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання»,
представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дисертації

В сучасних умовах господарювання, особливо під час кризи та соціально-економічної нестабільності, перед підприємствами стоїть нагальне завдання – забезпечення їх сталого та стійкого функціонування. Наявність негативного впливу низки зовнішніх та внутрішніх факторів на діяльність економічних суб'єктів на макро-, мезо- та макроекономічних рівнях потребує стану їх захищеності від проявів їхніх загроз та небезпек, як передумови формування тенденції успішного розвитку у період трансформаційних змін, формування нової парадигми зміни вектору забезпечення фінансової безпеки. Також вибір фінансової архітекtonіки про побудові фінансового механізму, заснованому на системі фінансових відносин, має дозволяти вчасно нівелювати кризові явища. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема розбудови фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання та є своєчасною для її вирішення.

Дисертація Кузенко О.Л. являє собою певний крок в узагальненні, обґрунтуванні та розвитку теоретико-методичних підходів і розробленні практичних рекомендацій щодо формування фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Дисертаційна робота відображає результати наукових досліджень, проведених відповідно до плану наукових досліджень у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця за темами: «Антикризове управління фінансовою безпекою підприємств фармацевтичної галузі» (номер державної реєстрації 0115U001900), у який здобувач виконав розділи «Теоретичні засади антикризового управління



фінансовою безпекою підприємств» та «Методичне забезпечення антикризового управління підприємством»; «Формування методичного забезпечення фінансової безпеки підприємства» (номер державної реєстрації 0116U001985), в межах автором розроблено фінансовий механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Таким чином, є належні підстави тему дисертаційної роботи, обрану Кузенко О.Л., вважати актуальною як в науково-методичному, так і в прикладному аспектах. Це, у свою чергу, обумовлює мету роботи, що за визначенням автора, полягає у розробці теоретичних, методичних та практичних аспектів функціонування фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Кузенко О.Л. базуються на теоретичних розробках вітчизняних і зарубіжних вчених у галузі теорії фінансів, зокрема з питань формування та зміцнення фінансової безпеки, виокремлення факторів, що впливають на її рівень, розробки та функціонування механізмів управління фінансовою безпекою. У процесі дослідження автором широко використовувалися такі наукові методи: методи аналізу, синтезу та формалізації; системно-структурний аналіз; фінансового аналізу; методи порівняльного, факторного аналізу та метод експертних оцінок; метод таксономії; метод головних компонент; методи причинно-наслідкових, логічних, функціональних зв'язків та залежностей; метод ланцюгів Маркова, абстрактно-логічний метод.

Базисні теоретичні положення, висновки та рекомендації, які містить дисертаційна робота, мають достатню наукову обґрунтованість та достовірність, що підтверджується використанням законодавчих та нормативно-правових актів з питань забезпечення діяльності та розвитку підприємств, положень державних цільових програм, результатів дослідження вітчизняних і зарубіжних учених з питань формування

фінансових ресурсів підприємств, ефективного їх використання на засадах забезпечення фінансової безпеки.

Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист.

Основні результати дисертаційного дослідження було оприлюднено автором та отримало позитивну оцінку на 8 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях у м. Харків, м. Ужгород, м. Львів, м. Софія.

У першому розділі автором здійснено глибокий аналіз теоретичних підходів до визначення сутності та складових фінансової безпеки суб'єктів господарювання (с.25-49). ґрунтуючись на підходах щодо структуризації за ієрархічними рівнями (с. 43-49). Цікавим і актуальним є визначення фінансової безпеки як багаторівневої системи захисту фінансових інтересів усіх рівнів ієрархії управління, а її рівень – як ступінь захищеності пріоритетних фінансових інтересів кожного із суб'єктів відносин (с.30).

Ретельні дослідження наукових підходів щодо оцінювання рівня фінансової безпеки (с.52-59), дозволило автору визначити індикатори фінансової безпеки суб'єктів господарювання (с.60-62) та довести необхідність оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин з використанням методів порівняльного багатовимірного аналізу, зокрема, таксономічного показника стану фінансової безпеки підприємств машинобудування.

Заслуговує на увагу науковий підхід до побудови фінансового механізму фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин, перевагами якого є можливість врахування всієї сукупності відносин, які реалізуються у фінансовому просторі при вирішенні практичних завдань забезпечення фінансової безпеки (65-75).

Цікавим є наведений у роботі аналіз складових фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин, на основі якого стало можливим дослідження стану фінансової безпеки за складовими (с.77-78), крім того –

визначити взаємозалежність рівня фінансової безпеки суб'єктів мікро-, мезо- та макроекономічного рівнів відповідно до їх фінансових інтересів і складових фінансової безпеки держави, регіону та підприємства.

У другому розділі особливої уваги заслуговує удосконалення теоретико-методичного підходу до визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезоекономічного рівнів, кожний з яких запропоновано оцінювати за складовими та обґрунтованими індикаторами (с. 82-97). Автор справедливо обґрунтовує доцільність і необхідність визначення рівня фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин показником інтенсивності впливу складових на фінансову безпеку, що підвищує ймовірність своєчасного виявлення загроз, і формування заходів щодо подолання їх наслідків (с.99-115).

Цікавим є розроблений методичний підхід до оцінювання стану фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин мікроекономічного рівня, який складається з декількох етапів, ґрунтується на фінансовому аналізі, сутність якого полягає у побудові інтегрального таксономічного показника фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин (с.118). Використання даного підходу дозволило для кожного з досліджуваних підприємств діагностувати стан їхньої фінансової безпеки (с.118-133).

У третьому розділі дисертаційної роботи науковий та практичних інтерес має розроблений і запропонований теоретико-методичний підхід до визначення напрямів забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин (рис. 3.1, с.139), який, на відміну від існуючих, включає модель системи забезпечення фінансової безпеки суб'єктів фінансових відносин макро- та мезоекономічного рівнів, яка полягає у підвищенні якості усіх сегментів фінансового ринку та гнучкості системної сукупності складових фінансової безпеки до зовнішніх загроз і ризиків (с.139-141).

Позитивною рисою роботи є те, що автором розроблено концептуальний підхід до формування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин (с.154-169),

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

За результатами дослідження опубліковано 17 наукових праць, з яких 8 наукових статей – у фахових виданнях (у тому числі 5 – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних), 8 наукових праць – тези доповідей за матеріалами міжнародних науково-практичних конференцій. Загальний обсяг друкованих праць становить 5,81 ум. друк. арк., з яких особисто здобувачеві належать 4,56 ум.-друк. арк. Основний зміст дисертації повно відображений в авторефераті.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики.

полягає в тому, що теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи доведено до рівня конкретних пропозицій та рекомендацій щодо формування фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях. Підтвердженням практичної цінності отриманих результатів дослідження є:

впровадження у роботу Фінансового управління Дергачівської районної державної адміністрації (довідка про впровадження № 01-32/196 від 10.06.2016), де розробленого фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання на мезо- та мікроекономічному рівнях, що дозволяє моделювати цілісну систему окремих взаємопов'язаних складових фінансової безпеки;

використання моделі процесу функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин у діяльності ДНВП «Об'єднання Комунар» (довідка про впровадження № 119/5 від 14.04.2016).

Результати дослідження щодо фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання використовуються у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця при викладанні навчальної дисципліни «Фінансова безпека

підприємства» для студентів освітнього ступеня «бакалавр» (довідка № 17/86-42-107/1 від 10.04.2017).

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логіку викладу матеріалів, разом з тим можна зробити декілька зауважень і звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи Кузенко О.Л.:

1. У п. 1.1. автор проводить ґрунтовне дослідження сутності фінансової безпеки та її складових, абсолютно справедливо зазначає, що не всі елементи однаковою мірою впливають на функціонування суб'єктів господарювання, проте, на наш погляд, рис. 1.2 (с. 28) потребує інформативного розширення з позиції відображення авторського тлумачення поняття «система фінансової безпеки» у контексті представлених наукових підходів до трактування поняття «фінансова безпека підприємств», запропонованих на рис. 1.3 (с. 32), та сутнісних характеристик «фінансової безпеки» (табл. 1.3, с. 35).

2. Дискусійним моментом є, на наш погляд, тлумачення поняття фінансового механізму фінансової безпеки, під яким автор розуміє комплексне використання механізмів систем його забезпечення, які дають змогу обумовити фінансовий простір підприємства та є напрямками застосування фінансової архітектоніки структурно-функціональної диференціації фінансових відносин (с.76 роботи). У той же час трактування механізму системи забезпечення в роботі недостатньо чітко прописано. На нашу думку, варто було конкретизувати зміст механізму забезпечення фінансової безпеки, оскільки у переважній більшості праць вітчизняних науковців термін «механізм» зустрічається у поєднанні з різними термінами («управління», «регулювання», «контроль», «реалізація», «прийняття рішень» тощо). При цьому кожне поєднання термінів має свій зміст. Стосовно фінансової безпеки науковці вирізняють поняття «механізм гарантування (чи зміцнення, забезпечення) безпеки», «механізм протидії

загрозам», «механізм управління фінансовою безпекою». Тобто в теоретико-методологічному аспекті можна виділити значну кількість видів механізмів. Тому конкретизація саме фінансового механізму забезпечення фінансової безпеки є важливим кроком у розвитку безпекології.

3. У п. 1.3. розроблено науковий підхід до побудови фінансового механізму фінансової безпеки за рівнями суб'єктів фінансових відносин (с. 73), де досить детально висвітлено поняття «фінансовий механізм» на макро- (табл.1.6) та мікро рівнях (табл. 1.7.), складові та етапи через розподіл фінансового простору за ієрархічними рівнями (рис. 1.6.), сутність фінансової архітекtonіки, що дозволило сформуванати характерні її ознаки (табл. 1.8), разом з тим, доцільно було б сконцентруванати більше уваги на виокремленні автором рівнів фінансової архітекtonіки реалізації фінансового механізму, систематизоване та взаємопов'язане використання яких може забезпечити передумови для забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

4. У п.2.1 та 2.2 дисертації розраховано значення індикаторів стану фінансової безпеки у розрізі складових – бюджетної, боргової, банківської, валютної, безпеки грошового ринку, безпеки фондового і страхового ринків (с. 75-87). Також представлена зведена оцінка інтенсивності впливу складових на фінансову безпеку суб'єкта макроекономічного рівня (табл. 2.11) та фінансову безпеку суб'єкта мезоекономічного рівня (табл. 2.13). Разом з тим, додатковим аргументом на користь тлумачення значення індикаторів стану фінансової безпеки стало б, на нашу думку, чітке пояснення обраних інтервалів значень показників, які враховують специфіку впливу окремих рівнів.

5. У п. 3.1. «Теоретико-методичний підхід до визначення напрямів забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин» розкрито етапи його здійснення, розрахована матриця факторних навантажень чотирифакторної моделі структуризації фінансового механізму фінансової безпеки суб'єкта фінансових відносин мікроекономічного рівня (табл. 3.1) та на основі отриманих значень

показників проведена змістовна інтерпретація стратегій фінансової безпеки суб'єктів господарювання, серед яких: стратегія управління структурою капіталу, стратегія управління грошовими потоками, стратегія управління фінансовими ризиками, антикризова фінансова стратегія (рис. 3.3). Всі значення прораховані для 10 досліджуваних підприємств. Проте потребує більш обґрунтованого пояснення положення стосовно вибору вище зазначених стратегій, враховуючи визначені автором фактори прямого та непрямого впливу на стан структурних елементів фінансової безпеки.

6. Погоджуючись із запропонованим на рис. 3.17 фінансовим механізмом фінансової безпеки суб'єктів господарювання в системі фінансових відносин, який підтримує гіпотезу автора щодо ієрархічності впливів характеристик на визначених рівнях макро-, мезо- та мікрорівнях, втім, зауважимо, що слід було також включити завдання та етапи поєднання окремих фінансових механізмів для кожного з них в єдиний розроблений фінансовий механізм фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Крім того, дискусійним є встановлення низки цілей для фінансових механізмів окремих рівнів.

Проте, вищенаведені зауваження та дискусійні моменти не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи Кузенко О.Л.

Відповідність роботи вимогам до кандидатських дисертацій.

Враховуючи актуальність теми, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їхню обґрунтованість і достовірність, практичну цінність сформульованих положень і висновків, вважаю, що дисертаційну роботу Кузенко Ольги Леонідівни на тему «Фінансовий механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання» можна вважати завершеним науковим дослідженням, результати якого дозволяють вирішити актуальну науково-практичну проблему – формування та функціонування фінансового механізму фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Автореферат дисертації достатньо повно розкриває основні її положення та висновки, є ідентичним дисертації за структурою і змістом та не містить інформації, відсутньої у дисертаційній роботі.

За змістом, обсягом, рівнем наукової новизни, теоретичним та практичним значенням, обсягом проведених досліджень і оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук та пп. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її автор – Кузенко Ольга Леонідівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри фінансів і банківської справи
Ужгородського національного університету
Міністерства освіти і науки України



Н. Н. Пойда-Носик

Особистий підпис проф. Н.Н.Пойда-Носик засвідчую:

Вчений секретар ДВНЗ «УжНУ»



О.О.Мельник